

**MIGRANT TALABALARDA HAYOTIY KO'NIKMALARNI
SHAKLLANTIRISHDA AKSIOLOGIK YONDASHUVNING
PEDAGOGIK IMKONIYATLARI**

Samarqand davlat pedagogika instituti 1-bosqich magistranti

Hasanova Sevinch Norjigit qizi

Pedagogika fakulteti Pedagogika kafedrasi assistenti

Sh. Giyasova

Annotatsiya: Mazkur maqolada migrant talabalarda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish muammosi aksiologik yondashuv asosida ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan yoritiladi. Globallashuv sharoitida ta'lim migratsiyasi jarayonlarining jadallashuvi migrant talabalarning yangi ijtimoiy-madaniy muhitga moslashuvi, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishi va ijtimoiy integratsiyalashuvini ta'minlashni dolzarb masalaga aylantirmoqda. Tadqiqotda qadriyatlarga asoslangan ta'lim muhiti yaratish orqali talabalarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni hal etishi, emotsional barqarorligi va ijtimoiy mas'uliyati rivojlanishi asoslab beriladi. Aksiologik yondashuvning pedagogik imkoniyatlari, metodik mexanizmlari hamda ta'lim jarayonidagi samaradorligi keng tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: migrant talabalar, hayotiy ko'nikmalar, aksiologik yondashuv, qadriyatlar tizimi, ijtimoiy moslashuv, madaniyatlararo muloqot.

XXI asr globallashuv davri sifatida inson hayotining barcha jabhalariga, xususan, ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Xalqaro akademik almashinuv, chet elda tahsil olish va ilmiy mobilitet jarayonlari kengayib borayotgani natijasida migrant talabalar soni ortib bormoqda. Biroq migrant talabalarning talim jarayonidagi muvaffaqiyati faqat akademik bilimlarga emas, balki ularning hayotiy konikmalariga ham bevosita bogliqdir.

Migrant talaba yangi til muhiti, yangi madaniyat, boshqa ijtimoiy meyorlar va qadriyatlar tizimi bilan toqnash keladi. Bu esa kopincha psixologik zoriqish, kommunikativ qiyinchiliklar va ijtimoiy moslashuv muammolarini keltirib chiqaradi. Shuning uchun zamonaviy talim tizimi migrant talabalarni har tomonlama qollab-quvvatlovchi pedagogik mexanizmlarni ishlab chiqishi zarur.

Mazkur maqolaning maqsadi migrant talabalarda hayotiy konikmalarni shakllantirish jarayonida aksiologik yondashuvning pedagogik imkoniyatlarini ochib berish hamda mavjud muammolarni tahlil qilishdan iborat.

Muammo qo'yilishi va dolzarblik

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, migrant talabalar quyidagi muammolarga duch kelmoqdalar:

- ijtimoiy-madaniy moslashuvning murakkabligi;
- til to'g'riqlari sababli kommunikativ noqulaylik;
- jamoadan ajralib qolish va ijtimoiy yakkalanish;
- stress va emotsional beqarorlik;
- mustaqil qaror qabul qilishdagi ikkilanishlar.

Ko'pincha ta'lim muassasalarida asosiy e'tibor akademik natijalarga qaratilib, shaxsning ma'naviy-axloqiy rivoji va qadriyatlar tizimini shakllantirishga yetarli darajada e'tibor berilmaydi. Natijada migrant talaba bilimli bo'lsa-da, ijtimoiy integratsiya jarayonida qiyinchiliklarga duch keladi.

Shu sababli hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish jarayonini qadriyatlarga asoslangan yondashuv orqali tashkil etish zarurati yuzaga keladi.

Aksiologik yondashuvning nazariy asoslari

Aksiologiya qadriyatlar haqidagi ta'limot bo'lib, u shaxsning dunyoqarashi, xulq-atvori va hayotiy yo'nalishlarini belgilaydi. Pedagogik jarayonda aksiologik yondashuv ta'lim mazmunini shaxsning qadriyatlar tizimini shakllantirishga yo'naltiradi.

Aksiologik yondashuvning asosiy tamoyillari:

1. Insonparvarlik har bir talabaga shaxs sifatida hurmat bilan yondashish.
2. Madaniyatlararo tenglik turli millat va madaniyat vakillariga hurmat.
3. Tolerantlik va bag'ikenglik qarama-qarshi fikrlarga sabr-toqat bilan yondashish.
4. Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi shaxsning identifikatsiyasini saqlagan holda integratsiyani ta'minlash.
5. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim individual ehtiyoj va imkoniyatlarni hisobga olish.

Migrant talabalarda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish mexanizmlari

Hayotiy ko'nikmalar quyidagi yo'nalishlarda rivojlantiriladi:

1. Kommunikativ kompetensiya

Talabalarda samarali muloqot, faol tinglash, fikrni aniq ifodalash va madaniyatlararo dialog olib borish ko'nikmalari shakllantiriladi.

2. Tanqidiy fikrlash

Muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, mustaqil qaror qabul qilish va mas'uliyatni his etish kompetensiyalari rivojlanadi.

3. Emotsional intellekt

O'z his-tuyg ularini boshqarish, stressga chidamlilik va empatiya kabi sifatlar shakllanadi.

4. Ijtimoiy faollik

Loyihaviy faoliyat va jamoaviy ishlar orqali hamkorlik ko'nikmalari mustahkamlanadi.

Pedagogik yechimlar va metodik tavsiyalar

Aksiologik yondashuvni samarali qo'llash uchun quyidagi metodlar tavsiya etiladi:

- interaktiv darslar;
- rolli o'yinlar;
- muammoli vaziyatlar tahlili;
- debat va munozaralar;
- madaniyatlararo treninglar;
- ijtimoiy loyihalar tashkil etish.

Mazkur metodlar orqali talaba real hayotiy vaziyatlarni modelashtiradi va amaliy tajriba orttiradi. Natijada uning ijtimoiy moslashuvi tezlashadi va o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi.

Tadqiqot natijalari va tahlil

Nazariy tahlillar shuni ko'rsatadiki, qadriyatlarga asoslangan ta'lim muhiti mavjud bo'lgan ta'lim muassasalarida migrant talabalarning ijtimoiy integratsiyasi tezroq kechadi. Ularning kommunikativ kompetensiyasi, mustaqil fikrlashi va psixologik barqarorligi yuqori darajada shakllanadi.

Shuningdek, aksiologik yondashuv talabalarning o'z milliy qadriyatlarini saqlab qolgan holda boshqa madaniyat vakillariga hurmat bilan qarashini ta'minlaydi. Bu esa ijtimoiy totuvlik va o'zaro tushunishni mustahkamlaydi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot shuni ko'rsatadiki, migrant talabalarda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Globallashtirish sharoitida talabani muvaffaqiyati nafaqat akademik bilimlarga, balki uning ijtimoiy moslashuvi, madaniyatlararo muloqotga kirisha olishi va mustaqil qaror qabul qilish kompetensiyalariga ham bog'liqdir. Shu jihatdan aksiologik yondashuv samarali pedagogik asos bo'ib xizmat qiladi. Qadriyatlarga yo'naltirilgan ta'lim muhiti talabani ichki motivatsiyasini kuchaytiradi, o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi hamda ijtimoiy faolligini rivojlantiradi. Insonparvarlik, bag'rikenglik, mas'uliyat va madaniyatlararo hurmat kabi sifatlar migrant talabalar uchun ayniqsa muhim ahamiyat kasb

etadi. Bunday yondashuv ularning yangi muhitga tezroq moslashuvi va jamoaga integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

Shuningdek, aksiologik yondashuv talabning milliy qadriyatlarini saqlagan holda umuminsoniy qadriyatlarga hurmat bilan qarashini shakllantiradi. Interaktiv metodlar va muammoli vaziyatlar tahlili orqali hayotiy kompetensiyalar mustahkamlanadi. Demak, aksiologik yondashuvni ta'lim jarayoniga tizimli ravishda joriy etish migrant talabalarning hayotiy ko'nikmalarini rivojlantirish, ularning shaxsiy va kasbiy kamolotini ta'minlash hamda jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuviga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Usmonov M. Pedagogika. Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Xasanboyeva O. Pedagogika nazariyasi va tarixi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
3. Shermuhamedov Sh. Aksiologiya asoslari. Toshkent: Universitet, 2015.
4. UNESCO. Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools. Paris, 2003.
5. World Health Organization. Skills for Health. Geneva, 2003.
6. UNICEF. Global Framework on Transferable Skills. New York, 2019.
7. Samovar L., Porter R., McDaniel E. Intercultural Communication. Boston: Cengage Learning, 2017.
8. Sayidahmedov N. Pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Moliya, 2014.

